

POSTANOWIENIE

Dnia 12 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z powództwa G. W.
przeciwko P. K. i A. K.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 12 grudnia 2018 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 23 listopada 2017 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od powoda na rzecz pozwanych kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującego od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania

sądowego, w którym sądy pierwszej i drugiej instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołał przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c.

Podał, że w sprawie występuje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości oraz wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, a także istotne zagadnienia prawne:

- czy jest zasadzeniem ponad żądanie uwzględnienie przez sąd żądania zapłaty w ten sposób, że zamiast składających się na część dochodzonej kwoty, nieudowodnionych w procesie, skapitalizowanych odsetek umownych zostaje zasądzona kwota skapitalizowanych odsetek ustawowych za opóźnienie należących się powodowi na podstawie ustawy, w świetle przytoczonych przez niego faktów, za ten sam okres, za który dochodził on odsetek umownych, nawet jeżeli powód wyraźnie nie wskazał, że w razie oddalenia żądania w zakresie skapitalizowanych odsetek umownych żąda zasądzenia skapitalizowanych odsetek ustawowych za opóźnienie za ten sam okres?

- którą normę kolizyjną należy stosować do ustalenia prawa właściwego dla umowy w sprawie z elementem zagranicznym, jeżeli z przepisów przejściowych (reguł międzyczasowych) to nie wynika - obowiązującą w dacie zawarcia umowy czy obowiązującą w dacie orzekania?

Skarga kasacyjna jest też, zdaniem skarżącego, oczywiście uzasadniona z uwagi na nierozpoznanie istoty sprawy przez sądy obu instancji oraz rażący charakter pozostałych, wytkniętych, naruszeń przepisów postępowania wyznaczających podstawowe zasady procesu cywilnego, takie jak wyjście przez Sąd Apelacyjny poza zakres zaskarżenia, naruszenie zakazu *reformationis in peius* oraz zasady *ne ultra petita*, a w szczególności zignorowanie obowiązku działania z urzędu w kierunku ustalenia i zastosowania prawa obcego, co wobec wszystkich wytkniętych naruszeń prawa materialnego, oznaczało,

że w obu instancjach nie doszło do sprawowania wymiaru sprawiedliwości w rozumieniu art. 177 Konstytucji RP.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Należy zgodzić się ze skarżącym, że sąd ma obowiązek badania z urzędu, jakie prawo materialne jest właściwe dla danego stosunku prawnego, ma obowiązek stwierdzić treść tego prawa, a następnie je zastosować, chociażby było to obce prawo materialne i obowiązek ten odnosi się również do sądu drugiej instancji. W okolicznościach badanej sprawy ustalenia rzeczywiście wymagało, jakie prawo, polskie czy austriackie, ma zastosowanie do zawartej przez strony umowy pożyczki, zwrócić jednak należy uwagę, że rozważania w tym zakresie czynił sąd pierwszej instancji i według jego oceny właściwe było prawo polskie; ocena ta nie została przez skarżącego zakwestionowana w apelacji. Ten stan rzeczy przy uwzględnieniu, że skarżący również w pozwie wskazywał na polskie prawo materialne jako właściwe, nie wykluczał wnioskowania o dokonany przez strony wybór prawa polskiego, jako właściwego dla wiążącego ich stosunku prawnego.

W związku z zarzutem, że prawem właściwym było prawo austriackie, zauważyć należy, iż w tym kontekście istotne jest, że spór między stronami na etapie postępowania apelacyjnego, mógł dotyczyć, po pierwsze, kwestii przysługiwania powodowi odsetek kapitałowych od kwoty 70.000 Euro i po drugie, kwestii procesowej w postaci dopuszczalności orzeczenia - w ramach kwoty wskazanej w pozwie obejmującej sumę odsetek kapitałowych - o odsetkach za opóźnienie. Na etapie postępowania kasacyjnego kwestia właściwego prawa materialnego dla umowy zawartej przez strony jest kwestią uboczną skoro skarżący wyraża przekonanie, że Sąd naruszył szczegółowo wskazane w skardze kasacyjnej przepisy procesowe i formułuje zagadnienie prawne dotyczące zagadnień procesowych.

Wobec treści wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, przypomnieć należy, że powód w pozwie dochodził kwoty 119.000 Euro, która, według powoda, obejmowała oprócz kwoty 70.000 Euro, pożyczonej pozwanym w ramach zawartej przez strony pożyczki, również oprocentowanie umowne tj. 8%

w stosunku rocznym, a więc odsetki kapitałowe, łącznie 49.000 Euro. Sąd pierwszej instancji po przeprowadzeniu postępowania dowodowego ustalił, że strony były związane umową pożyczki w kwocie 70.000 Euro i jednocześnie ocenił, iż powód nie udowodnił, że strony umówiły się o odsetki kapitałowe; w tej części powództwo zostało przez Sąd pierwszej instancji oddalone. Wniosek tego Sądu, że nieudowodniono, iż strony umówiły się o odsetki kapitałowe, podzielił Sąd drugiej instancji. Z prawdopodobieństwem graniczącym z pewnością można przyjąć, że w każdym systemie prawnym dla uzyskania wyroku uwzględniającego żądanie trzeba udowodnić, że roszczenie takie stronie przysługuje; potrzeba udowodnienia faktów leżących u podstawy żądania procesowego nie budzi wątpliwości. Bez względu, więc na to, którego z państw prawo materialne miałyby w badanej sprawie zastosowanie, uwzględnienie powództwa we wskazanym zakresie wymagałoby udowodnienia, że strony o odsetki kapitałowe rzeczywiście umówiły się. Brak dowodów we wskazanym zakresie czyni bezprzedmiotowymi wszelkie zarzuty skarżącego o wadliwej podstawie materialnoprawnej dla tego roszczenia odsetkowego, a w zakresie zasądzonej kwoty kapitału, podważanie przyjętej podstawy materialnoprawnej uwzględnionego prawomocnie już na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego, powództwa, pozbawione jest sensownych racji.

Jak wskazano, wyrokiem Sądu pierwszej instancji powództwo zostało częściowo oddalone (punkt trzeci wyroku tego Sądu).

Biorąc pod uwagę: treść żądania to jest zasądzenia kwoty 119.000 euro z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od daty doręczenia podpisu pozwu (co nastąpiło 18 września 2015 r.), rozstrzygnięcie objęte punktem pierwszym wyroku Sądu Okręgowego (zasądzono 37.000 euro z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 18 września 2015 r.) oraz rozstrzygnięcie objęte jego punktem drugim (umorzono postępowanie, co do kwoty 33.000 Euro, wobec zapłacenia tej kwoty w dniu 30 listopada 2015 r.), stwierdzić trzeba, że oddalenie powództwa w pozostałej części, o czym Sąd Okręgowy orzekł w punkcie trzecim wyroku, obejmowało:

a) kwotę 49.000 Euro stanowiącą zsumowane odsetki kapitałowe od kwoty 70.000 Euro,

b) odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty 49.000 Euro za okres od 18 września 2015 r.,

c) odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty 33.000 Euro za okres od 18 września 2015 r. do 30 listopada 2015 r.

Powód zaskarżył apelacją wyrok Sądu Okręgowego w punkcie trzecim, częściowo, do wysokości kwoty 31.227,67 Euro i domagał się jego zmiany przez zasądzenie dalszej kwoty 31.227,67 Euro z ustawowymi odsetkami od za opóźnienie od 18 września 2015 r. Wskazana w apelacji kwota to suma odsetek za opóźnienie za okres od 1 stycznia 2012 r. do 18 września 2015 r., obliczona od kwoty 70.000 Euro. Żądanie takiej zmiany powód wiązał z kwestionowaniem stanowiska sądu, iż nie należą mu się odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty 70.000 Euro za okres od 1 stycznia 2012 r. do 18 września 2015 r. i wyrażał przekonanie, że w ramach sumy dochodzonych odsetek skapitalizowanych (49.000 Euro, które uznano za nieudowodnione) sąd mógł i powinien był orzec o odsetkach za opóźnienie od 1 stycznia 2012 r. do 18 września 2015 r. (co dało kwotę 31.227,67 euro), jeżeli doszedł do wniosku, że żądanie zasądzenia odsetek kapitałowych podlegało oddaleniu.

Przy takim zakresie zaskarżenia Sąd Apelacyjny orzekł częściowo reformatoryjne w sposób, który należy rozumieć, że zmienił wyrok w części oddalającej powództwo i zasądził od pozwanych na rzecz powoda odsetki za opóźnienie od kwoty 33.000 euro za okres od 18 września 2015 r. do 30 listopada 2015 r. czyli uwzględnił tę część oddaloną powództwa, o której była mowa wyżej, w punkcie c).

Redakcja wyroku Sądu Apelacyjnego w zakresie dokonanej zmiany jest oczywiście wadliwa, jest to jednak wadliwość natury formalnej. Sąd drugiej instancji, zgodnie z art. 386 § 1 k.p.c., niczego do wyroku sądu pierwszej instancji nie dodaje, ale wydaje własny wyrok, orzekając w sposób wskazany w tym przepisie. Zmienia, zatem zaskarżony wyrok i orzeka, co do istoty sprawy, co w okolicznościach sprawy oznaczało, że przez zasądzenie wspomnianych

odsetek Sąd Apelacyjny, częściowo zmieniając zaskarżony punkt trzeci wyroku sądu pierwszej instancji, orzekł co do istoty sprawy. W pozostałej części apelacja powoda została oddalona (art. 385 k.p.c.), co przy koncepcji powoda zastąpienia jednego żądania innym, ale mieszczącego się w ramach dotychczas dochodzonej kwoty, mogło oznaczać oddalenie apelacji w zakresie żądań objętych wskazanymi wyżej punktami a) i b).

Nie budzi wątpliwości, że na etapie postępowania apelacyjnego nie jest dopuszczalna zmiana powództwa (art. 383 k.p.c.), przez którą rozumie się również zmianę podstawy faktycznej dotychczasowego żądania. Fakty, które leżą u podstaw żądania zasądzenia odsetek kapitałowych i fakty, które uzasadniają przyjęcie, że dłużnik nie spełnia świadczenia w terminie wymagalności są różne, nie było zatem dopuszczalne konstruowanie takiego żądania jak uczynił to skarżący w apelacji, a twierdzenie, że ma tu miejsce istotne zagadnienie prawne jest oczywiście nietrafne.

Niezależnie od oddalenia apelacji we wskazanej części, Sąd Apelacyjny orzekł również o oddaleniu powództwa w zakresie żądania odsetek ustawowych za opóźnienie od kwoty 33.000 Euro za okres od 1 stycznia 2012 r. do 18 września 2015 r. Takie żądanie nie wynikało ani z żądania objętego pozwem ani nie orzekł o nim sąd pierwszej instancji w części objętej punktem trzecim swego wyroku. Było to, więc żądanie nowe, wynikłe z niedozwolonej konstrukcji wykreowanej w apelacji. Sąd Apelacyjny z uwagi na treść art. 383 k.p.c. miał obowiązek orzekać w tych ramach procesowych, które wynikały z dotychczasowego postępowania lub też postępowanie w zakresie nowego żądania umorzyć. Rozstrzygnięcie o nowym żądaniu przez jego oddalenie jest zatem nieprawidłowe. Zwrócić jednak należy uwagę, że powód był reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika i mógł bez przeszkód we właściwym czasie, składając odpowiednio wyartykułowane żądanie, domagać się odsetek ustawowych za opóźnienie za inny okres niż tylko od 18 września 2015 r. Zaniechanie skarżącego w tym zakresie, podobnie zresztą jak i przyczyna, która doprowadziła do wadliwego sposobu rozstrzygnięcia o takim żądaniu nie usprawiedliwiają ingerencji w treść orzeczenia Sądu Apelacyjnego w trybie skargi kasacyjnej. Przeciwno tej ingerencji przemawia też okoliczność, że trzyletni termin przedawnienia dla roszczeń odsetkowych wynika nie tylko

z przepisów kodeksu cywilnego, ale również z paragrafu 1480 Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABG), a mając na uwadze, że brak jest dowodu, iż skarżący przed upływem tego terminu przedawnienia wystąpił z żądaniem zapłaty tych odsetek, o których wadliwie orzekł Sąd Apelacyjny, brak jest podstaw do przyjęcia, że mamy tu do czynienia z takim naruszeniem praw powoda, iż uzasadnione jest udzielenie mu ochrony w trybie tak szczególnym, jakim jest skarga kasacyjna.

Z tych przyczyn odmówiono przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z § 2 pkt 6 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800) ze zmianą wynikającą z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2016 r., poz. 1668).

jw